

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI DAXİLİ İŞLƏR NAZİRLİYİ

POLİS AKADEMİYASI

KAFEDRA: «CİNAYƏT PROSESİ»

FƏNN: «DİO-da TƏHQİQAT»

Əyani təhsil

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 6. «Böyük ijtimai-təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmələr tərəfindən baxılması».

Tərtib etdi: Polis Akademiyasının
«Cinayət prosesi» kafedrasının
baş müəllimi, polis mayoru

Anar Mikayılov

Mühazirə kafedranının iclasında müzakirə edilib və bəyənilmişdir.
Protokol № ____ « ____ » _____ 2021-ci il

Bakı- 2021

MÖVZU № 6. «Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmələr tərəfindən baxılması».

PLAN:

GİRİŞ:

1. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmə tərəfindən baxılmasının mahiyyəti, əhəmiyyəti və xüsusiyyətləri.
2. Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmədə ilkin baxılmasının müddəti və xüsusiyyətləri. İlkin baxılma mərhələsində həll edilməli olan məsələlər.
3. Sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmə iclasında baxılmasının qaydası və xüsusiyyətləri. Bu növ işlərə məhkəmə tərəfindən yekun qərarın çıxarılması.

NƏTİCƏ:

Ə D Ə B İ Y Y A T:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. Bakı, 1995-ci il. Mad. 60, 62, 65, 125-131.
2. Azərbaycan Respublikasının CPM-si. Bakı 2021-ci il mad. 11, 23-25, 27-32, 66, 67, 78, 80, 298-307.
3. Azərbaycan Respublikası. CRM-in Kommintariyası. Bakı, 2019-cu il.
4. Azərbaycan Respublikası məhkəmələr və hakimlər haqqında Qanunu. Bakı, 10 iyun 1997-ci il.
5. Azərbaycan Respublikası Prokurorluq haqqında Qanun. Bakı, 07 dekabr 1999-cu il mad. 4, 19.
6. M.Cəfərquliyev. «Cinayət prosesi». Dərslik. Bakı, 2005-ci il səh. 558-576.
7. C.Müvsəmov. «Cinayət prosesi». Dərslik. Bakı, 1989-cu il, səh. 302-305.
8. Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin Orqanı. Qanunzuluq hıquq curnalı. Bakı, iyul 2004. №7. səh. 20-23.
9. Azərbaycan Respublikası. Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin Komentariyası. II cild. Xısusı hissə. Bakı, 2003. mad 298-307.
10. DİO-da təhqiqtat fənnindən mıghazirələr toplusu (Dərs vəsaiti). Bakı, 2007-ci il.

11. Nazim Əliyev, Şöhlət Kərimov, Səyyad Ağayev “Daxili İşlər orqanlarında təhqiqat” Bakı, “Elm və təhsil” 2020, 320 səh
12. A.Ə.Teymurov. “Cinayətkarlığa qarşı mübarizədə təhqiqat orqanlarının fəaliyyətinin müasir problemləri”. Bakı. “Hüquq Yayın Evi” 2015, 304s.

GİRİŞ

Böyük ictimai təhlükə doğurmadan qeyri-mürəkkəb işlər üzrə mühakimə icraatının AR Cinayət-prosesual qanunvericiliyinə görə AR CPM-in 293-cü maddəsində sadələşdirilməsi bu cür operativliyinin təmin edilməsi vasitəsidir. Qanunverici cinayət tərkiblərini müəyyən edərkən, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraata yol verir.

Qanunvericilikdə və tətbiqi təcrübəsində olan dəyişikliklər prosesual fərmanı differensiya edir, siyahısı qanunla müəyyən edilmiş böyük ictimai təhlükə doğurmayan cinayət üzrə işlərin məhkəmə icraatının effektivliyini artırır.

Təhqiqat, ibtidai istintaq və məhkəmə orqanlarının işinin effektivliyinin gələcəkdə artırılmasına yönəlmiş qanunvericiliyin icrası üzərində nəzarətin həyata keçirilməsində prokurorluq orqanlarının vəzifələri haqqında qanunda göstərir ki, yeni qanunvericilik cinayətin ağırlığı və xarakterindən işin mürəkkəbliyi və ittihamının həcmindən asılı olaraq gələcəkdə cinayət mühakimə icraatının differensiyasına, habelə vətəndaşların və vəzifəli şəxslərin istintaq və məhkəmə orqanlarının qanuni tələblərini icra edilməsinə görə məsuliyyətinin artırılmasına yönəldilmişdir.

İbtidai istintaq prokurorluq təhqiqat və məhkəmə orqanları, ədalət mühakiməsinin vəzifələrini həyata keçirərək Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 12 fevral 1998-ci il tarixli «İnsan və vətəndaş hüquqlarının və

azadlıqlarının təmin edilməsi sahəsində tədbirlər haqqında» Fərmanını rəhbər tutmalıdırlar. Bu fərmana əsasən insan hüquqlarına hörmət, insan hüquqlarının qorunması, müasir dünyaya qovuşmağın əsas yoludur. Fərmanda Azərbaycan Respublikasının Prokurorluğuna, Daxili İşlər və Milli Təhlükəsizlik Nazirliklərinə, habelə Ali Məhkəməyə tapşırılmışdır ki, təhqiqat, istintaq və məhkəmə orqanları tərəfindən insan hüquqları sahəsində qanunvericiliyi tətbiq təcrübəsinin ümumiləşdirilməsini, insan hüquq və azadlıqlarının pozulması hallarının aradan qaldırılmasını təmin etmişlər, eyni zamanda azadlıqdan məhrum edilmiş və ibtidai istintaq zamanı həbsə alınmış şəxslərin saxlanması şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün zəruri tədbirlər həyata keçirsinlər.

«Polis haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 noyabr 1999-cu il tarixli Fərmanına əsasən insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi sahəsində polis öz vəzifələrinin yerinə yetirərkən bütün şəxslərin Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında nəzərdə tutulmuş hüquqlarını və qanuni mənafelərini hüquqazidd əməllərdən qoruyur. Polisin hər hansı şəxslə insanın ləyaqətini alçaldan şəkildə rəftar etməsinə yolverilməzdir.

Şəxsi hüquq və azadlıqlarına qarşı polis tərəfindən bu Qanunla nəzərdə tutulmuş tədbirlərin həyata keçirilməsinə yalnız Azərbaycan Respublikasının qanunları ilə müəyyən olunmuş əsaslarla və qaydada yol verilir.

Polis tutulan və ya həbsə alınan şəxsin hüquqlarının həyata keçirilməsini təmin edir.

Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş hallarda və qaydada cinayət işlərini başlamaq təhqiqat və istintaq aparmaq səlahiyyətlərinə malikdir.

SUAL 1. Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmə tərəfindən baxılmasının mahiyyəti, əhəmiyyəti və xüsusiyyətləri

Azərbaycan Respublikasının CPM-nin 298.1 maddəsinə əsasən birinci instansiya məhkəməsinə daxil olmuş məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları hakimlər arasında işlərin bərabər bölüşdürülməsi qaydasına riayət edilməklə onlara baxmalı olan hakimə və ya hakimlərə verilir. Bu qaydalara müvafiq olaraq məhkəməyə daxil olmuş bütün cinayət təqibi ilə bağlı digər materialların hakimlər arasında bölüşdürülməsi onların icraatında olan işlərin və digər materialların həcmi və miqdarı nəzərə alınmaqla aparılmalıdır (Azərbaycan Respublikası «Məhkəmələr və hakimlər haqqında» Qanununun 20-ci maddəsi). Qanunvericilikdə məhkəməyə daxil olmuş məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları ilə bağlı məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirilməsi nəzərdə tutulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının CPM-nin 298.2-ci maddəsində qeyd edildiyi kimi, məhkəmənin hazırlıq iclası məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət məhkəməyə daxil olduqdan sonra 7 gün sonra müddətində keçirilir. Həmin müddət məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının birinci instansiya məhkəməsinin dəftərxanasına daxil olduğu və qeydiyyatı alındığı vaxtdan hesablanır. Azərbaycan Respublikasının CPM-in 298.2-ci maddəsində göstərilmiş müddət işə hazırlıq iclasında baxılmasının başlanmalı olmasının son müddətidir. Daxil olmuş materialın həcmi və

hazırlıq hərəkətlərinin xarakteri nəzərə alınaraq hazırlıq iclası daha yaxın vaxta təyin oluna bilər, lakin hər bir halda 3 gün müddətində daha yaxın vaxta təyin oluna bilməz.

Məhkəmənin icraatında müvafiq olaraq məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətin daxil olması və məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirilməsi barədə məhkəmə, təqsirləndirilən şəxsə, onun müdafiəçisinə, habelə dövlət ittihamçısına (cinayət təqibi ictimai və ya ictimai-xüsusi ittiham qaydasında aparıldıqda) zərərçəkmiş şəxs, xüsusi ittihamçıya (cinayət təqibi xüsusi ittiham qaydasında aparıldıqda), mülki iddiaçıya, mülki cavabdehə və ya onların nümayəndələrinə məlumat verməlidir. Bu məlumat məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları və ya xüsusi qaydasında şikayət üzrə məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirilməsinə ən azı 3 gün qalmış müddətdə yuxarıda sadalanan proses iştirakçılarında mütləq şəkildə çatdırılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası CPM-nin 298.4-cü maddəsinin tələbləri yerinə yetirilərkən (yəni proses iştirakçılarında məhkəmənin hazırlıq iclası barədə məlumat göndərildikdə) məhkəmə göstərilən şəxslərə müvafiq olaraq məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair yekun protokolu və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətin surətini göndərməlidir. Məhkəmə, həmçinin Azərbaycan Respublikasının CPM-nin 298.3-cü maddəsində göstərilmiş şəxslərə aşağıdakılara dair bildiriş göndərməlidir:

1) Məhkəmənin icraatında müvafiq olaraq məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının daxil olması haqqında (təqsirləndirilən şəxsin soyadı, adı, atasının adı, ona qarşı irəli sürülmüş ittihamın mahiyyəti, habelə məhkəmənin tərkibinə daxil olan hakimlərin soyadı və vəzifəsi göstərilməklə);

2) məhkəməyə vəsatət və ərizələrin göndərilməsi qaydası və müddətinin izahı daxil olmaqla bildirişin göndərildiyi şəxsin hüquq və vəzifələrinin izahı haqqında;

3) məhkəmənin hazırlıq iclasında iştirak etmək üçün məhkəməyə gəlməyin vaxtı barədə Məhkəmənin hazırlıq iclası keçirilənədək məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılması üçün verilmiş olduğu hakimlər daxil olmuş materialları, habelə proses iştirakçılarının sonradan təqdim etdiyi əlavə sənədləri, vəsatət və ərizələri diqqətlə öyrənməlidirlər. Bu zaman hazırlıq iclasında baxılmalı olan məsələlərin, habelə dəqiqləşdirilməli olan halların dairəsi müəyyən edilir, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına və ya digər materiallara baxılması üçün kifayət qədər hüquqi əsasların olub-olmadığı öyrənilir.

SUAL 2. Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmədə ilkin baxılmasının müddətləri və xüsusiyyətləri. İlkin baxılma mərhələsində həll edilməli olan məsələlər

Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 299-cu maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirilməsi prosedurasını müəyyən etmişdir. Bu maddənin məzmunundan aydın olur ki, məhkəmənin hazırlıq iclası dedikdə, cinayət işində, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarında və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətdə irəli sürülmüş ittihamın mahiyyəti üzrə cinayət prosesi tərəflərinin iştirakı ilə məhkəmə baxışının təyin edilməsinin mümkünlüyünün yoxlanılması məqsədi ilə keçirilən ilkin dinləmələr başa düşülür. Bu iclasın (hazırlıq) keçirilməsinin qaydalarını məhkəmələr müəyyən edirlər. Məhkəmələr həmçinin cinayət prosesi tərəflərinin hazırlıq iclasının keçirilməsi qaydasına dair təkliflərini nəzərə ala bilərlər.

Azərbaycan Respublikasının CPM-in 299.3-cü maddəsinə əsasən Məhkəmənin hazırlıq iclasında hər bir halda cinayət prosesi tərəflərinin iştirakı ilə aşağıdakı sadalanan məsələləri baxılmalıdır:

1) məhkəməyə daxil olmuş cinayət işinin, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarının və yaxud xüsusi ittiham qaydasında şikayətin ona aid olub-olmaması barədə;

2) cinayət təqibi (cinayət işi) üzrə icraatın dayandırılması və yaxud ona xitam verilməsi üçün əsasların olub-olmaması barədə;

3) aparılmış ibtidai araşdırma zamanı cinayət prosesual qanunvericiliyinin tələblərinin pozulub-pozulmaması barədə;

4) cinayət işi üzrə qətimkar tədbirinin seçilməsi, dəyişdirilməsi və ya ləğv edilməsi üçün əsasların olub-olmaması barədə.

Məhkəmənin hazırlıq iclası zamanı, həmçinin aşağıdakı məsələlər öz həllini tapmalıdır:

1) ittiham və müdafiə tərəfi məhkəmə baxışı zamanı təqdim etdikləri sübutları siyahısı barədə;

2) verilmiş vəsatət və etirazların təmin olunması və ya onların təmin edilməsinin rədd edilməsi barədə;

3) məhkəmə baxışından sübut kimi yol verilməz materialların xaric edilməsi barədə;

4) müvafiq olaraq cinayət işinin, böyük ictimai təhlükə törətməyən cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətin sonrakı hərəkəti barədə.

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmələr tərəfindən baxılması zamanı yazılı və yaxud şifahi vasitələr daxil ola bilər (maraqlı tərəflərdən) yazılı və ya şifahi vəsatət və etirazlar həll olunarkən cinayət prosesinin tərəfləri prosesin hansı iştirakçısının vəsatətinə baxılmasından asılı olmayaraq öz fikirlərini bildirmək hüququna malikdirlər. Əgər məhkəmə daxil olmuş vəsatəti rədd edərsə, həmin vəsatət məhkəmə baxışı zamanı təkrarən verilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 299.6-cı maddəsinin məzmunundan aydın olur ki, məhkəmənin hazırlıq iclası zamanı aşağıda sadalanan hərəkətlər müvafiq sistemli ardıcılıqla həyata keçirilməlidir:

-dövlət ittihamçısı və yaxud xüsusi ittihamçı məhkəmə baxışı zamanı təhqiq etmək niyyətində olduqları müvafiq olaraq cinayət işi, böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək

sadələşdirilmiş icraatın materialları və yaxud xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə sübutlar siyahısını məhkəməyə təqdim edir;

-təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisi (onun köməyindən imtina edildiyi hallarda isə təqsirləndirilən şəxsin özü), habelə zərər çəkmiş şəxs, mülki iddiaçı, mülki cavabdeh şəxsin və ya öz nümayəndəsi vasitəsilə özlərinin qanuni mənafeələrinin müdafiəsi üçün əhəmiyyətli olan sübutlar siyahısını təqdim edir, hər hansı şəxsin (onların soyadlarını, atalarının adlarını və yaşayış yerlərini göstərməklə) məhkəmə iclasına çağırılması və şahid qismində dindirilməsi haqqında vəsatətlər verir, onların göstərdikləri sübutların məhkəmədə hansı məqsədlə tədqiq edilməsini və onların vasitəsilə məhkəmə baxışı zamanı hansı halların müəyyən edilə biləcəyini izah edir.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 299.7-ci maddəsinə əsasən, məhkəmənin hazırlıq iclası zamanı yalnız işə aid olmayan və yaxud yolverilməz hesab etdiyi halda sübutların təqdim edilməsi ilə bağlı vəsatətləri rədd etmək hüququna malikdir. Bu zaman sübut formal cəhətdən yol verilməli olduqda, amma məhkəmə tərəfindən işə aid olmayan hesab edilərsə, müdafiə tərəfi onu məhkəməyə öz hesabına təqdim etmək hüququna malikdir.

Xüsusi ittihamçının üzürlü səbəblərin olmasının əvvəlcədən bildirmədən məhkəmənin hazırlıq iclasına təkrarən gəlməməsi ittihamçıdan imtinaya bərabər tutulur və xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina bərabər qərar çıxarılmasına məhkəməyə əsas verir. Cinayət-prosessual qanunvericiliyinə görə məhkəmənin hazırlıq iclası təqsirləndirilən şəxsin iştirakı olmadan aşağıdakı hallarda aparıla bilər:

a) təqsirləndirilən şəxs məhkəməyə gəlməkdən təkrarən imtina etdiyi və ya yaxud boyun qaçırdığı halda;

b) təqsirləndirilən şəxsin xahişi ilə qanunla işin qiyabi baxılmasına yol verildiyi halda.

Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 299.10-cu maddəsinin tələbinə görə, təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisinin (təmsil etdiyi şəxs onun köməyindən imtina etməmişdirsə və yaxud onun cinayət prosesində məcburi iştirakını müəyyən edən hal mövcuddursa) məhkəmənin hazırlıq iclasında iştirakı məcburidir. Azərbaycan Respublikası CPM-in 300-cü maddəsinə müvafiq olaraq məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirilməsi nəticəsində məhkəmə tərəfindən qəbul edilən qərarlar aşağıdakılardır:

1.təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə verilməsi və məhkəmə baxışının təyin edilməsi haqqında;

2.xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbulu və məhkəmə baxışının təyin edilməsi haqqında;

3.xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina edilməsi haqqında;

4.müvafiq olaraq cinayət işinin, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının və yaxud xüsusi ittiham qaydasında şikayətin məhkəmə aidiyyəti üzrə göndərilməsi haqqında;

5.cinayət işinin və ya məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onun ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması haqqında;

6.cinayət işinin, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialları və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayət üzrə icraatın dayandırılması haqqında;

7.cinayət işi və böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları üzrə icraata xitam verilməsi haqqında.

Hazırlıq iclasında məhkəmə yuxarıdakı I, V, VI bəndlərdə göstərilən qərarları çıxarmaqla bərabər, aşağıdakı hərəkətləri də etməyə borcludur (m. 300.2):

- təqsirləndirilən şəxs barəsində qətimkan tədbirinin tətbiq olunmasının və ya olmamasının əsaslığı barədə məsələyə baxmaq;

- qətimkan tədbiri seçildiyi halda onun növünün əsaslığı və yaxud əsassızlığı barədə məsələyə baxmaq;

- qətimkan tədbiri məsələsinə dair qərar çıxarmaq.

Əgər məhkəmə bitdikdə aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onun ibtidai araşdırma prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması haqqında qərarı çıxarmışsa, Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin tələblərini kobud surətdə pozan şəxslər barəsində də xüsusi qərar çıxarmağa borcludur.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 300.4-cü maddəsinin tələblərinə görə, məhkəmənin hazırlıq iclasında qəbul olunmuş qərarların surətləri qəbul olunduğu vaxtdan 3 (üç) gün müddətində aşağıdakı şəxslərin şəxsən özünə verilir və yaxud onların ünvanlarına poçtla göndərməlidir:

a) təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə verilməsi və məhkəmə baxışının təyini barədə, xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbul edilməsindən imtina barədə qərar çıxarıldıqda-təqsirləndirilən şəxsə, müdafiəçiyə, dövlət ittihamçısına, zərər çəkmiş şəxsə (xüsusi ittihamçıya), mülki cavabdehə və ya onların nümayəndələrinə;

b) xüsusi ittiham qaydasında şikayətin öz icraatına qəbulu və məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərar çıxarıldıqda-xüsusi ittihamçıya, barəsində şikayət verilmiş şəxsə və onların nümayəndələrinə.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 300.5-ci maddəsinin məzmunundan aydın olar ki, məhkəmənin hazırlıq iclasında qəbul olunan qərarlardan (m.300.1.3, m.300.1.6, m.300.1.7-dən) həmin məcələnin IX bölməsi ilə nəzərdə tutulan müddəalara uyğun olaraq tərəflər apellyasiya şikayəti və apellyasiya protesti vermək hüququna malikdirlər.

Məhkəmənin hazırlıq icrasının yekununda cinayət işinin və ya məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam

verilməsi və onun ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə qərarın çıxarılmasının qaydası və əsasları Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 303-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdur.

Məhkəmə hazırlıq iclasında hansı qərarın qəbul ediləcəyindən asılı olmayaraq, qətimkan tədbiri ilə bağlı məsələyə də baxmalıdır. Bu zaman məhkəmə Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 17-ci fəslinin müvafiq normalarını rəhbər tutaraq təqsirləndirilən şəxs (şəxslər) barəsində tədbiri seçə bilər, seçilmiş qətimkan tədbirini dəyişdirə və ya ləğv edə bilər.

Məhkəmənin hazırlıq iclasının yekununda qəbul etdiyi qərarların bəzi növlərindən (Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 300.1.1-ci, 300.1.2-ci, 300.1.4-cü və 300.1.5-ci maddələrində göstərilmiş qərarlar istisna olmaqla) Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 47-ci fəslində nəzərdə tutulmuş ümumi qaydalarda (elan olunduqdan sonra 20 gün müddətində) apellyasiya şikayəti və ya protesti verilə bilər.

SUAL 3. Sadələşdirilmiş icraat materiallarına məhkəmə iclasında baxılmasının qaydası və xüsusiyyətləri. Bu növişlərə məhkəmə tərəfindən yekun qərarın çıxarılması

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 301-ci maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxsin məhkəməyə verilməsi və məhkəmə baxışının təyin edilməsi haqqında qərarla aşağıdakılar göstərilməlidir:

1. qərarın çıxarıldığı tarix, vaxt və ay;
2. məhkəmənin adı və tərkibi (hər bir hakimin adı, soyadı və adı);
3. təqsirləndirilən şəxsin soyadı, adı və atasının adı;
4. təqsirləndirilən şəxsə istinad edilən cinayət qanununun maddəsi üzrə tövsifi;
5. qətimkan tədbirini dəyişdirmədən saxlanması, ləğv edilməsi, dəyişdirilməsi və ya seçilməsi və vurulmuş zərərin ödənilməsinin təmin edilməsi üçün tədbirlər görülməsi haqqında qərar;
6. cinayət prosesi iştirakçıların etirazlarının, vəsatətlərinin və digər ərizələrinin həlli;
7. məhkəmənin tərkibi haqqında və müvafiq hallarda andlı iclasçılar kollegiyasının seçilməsində iştirak etmək üçün çağırılmalı olan andlı iclasçıların sayının müəyyən edilməsi;
8. təqsirləndirilən şəxs tərəfindən seçilmiş müdafiəçi qismində işə buraxılması və ya təqsirləndirilən şəxsə müdafiəçinin təyin edilməsi;

9. məhkəmə baxışı zamanı məhkəmə iclasına çağırılmalı olan şəxslərin siyahısı;

10. qanunla işə qiyabi baxılmasına yol verildiyi hallarda təqsirləndirilən şəxsin iştirakı olmadan baxılmasının əsaslandırılması;

11. məhkəmə baxışının yeri və vaxtı haqqında məlumatlar;

12. Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsində nəzərdə tutulmuş hallarda işə qapalı məhkəmə iclasında baxılmasının əsaslandırılması;

13. cinayət mühakimə icraatının dilinin seçilməsi.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarına və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətə baxılması üçün məhkəmənin hazırlıq iclasının keçirildiyi andan 7 gündən artıq olmayan müddətdə.

Məhkəmə baxışı təyin edildikdən sonra məhkəmə iclasında sədrlik edən məhkəmə iclaslarının təşkili üzrə tədbirlərin görülməsi üçün məhkəmə aparatın zəruri göstərişlər verir.

Məhkəmə baxışında iştirakı nəzərdə tutulmuş şəxslər Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 226-cı maddəsində göstərilmiş qaydalara uyğun olaraq məhkəmə iclasına çağırılırlar.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 303.1-ci maddəsində göstərilmişdir ki, məhkəmənin hazırlıq iclasında məhkəməyədək icraat zamanı aradan qaldırılmadan müvafiq olaraq məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialının mahiyyəti üzrə qanuni həll edilməsi mümkün olmayan kobud pozuntularına yol verildiyini müəyyən etdikdə məhkəmə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verir və onu ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarır.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onu ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması məhkəmənin əsaslandırılmış qərarı ilə həyata keçirilir.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onun ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə qərar aşağıdakı kobud pozuntulara yol verildikdə çıxarılır:

1. təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququnun pozulması;
2. cinayət mühakimə icraatının aparıldığı dili bilməyən təqsirləndirilən şəxsin ana dilindən və ya tərcüməçinin köməyindən istifadə etmək hüququnun pozulması;
3. məhkəməyədək icraat etiraz edilməli və ya özü-özünə etiraz etməli olan şəxs tərəfindən aparılması;
4. məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair yekun protokolunun məhkəməyə təqdim olunmuş materiallarda olmaması;
5. ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokuror tərəfindən məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair yekun protokolunda ittihamın irəli sürülməsinin təsdiq edilməməsi;
6. məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın nəticələrinə dair yekun protokolunun müvafiq olaraq Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 289 və 293.2-ci maddələrinin və ya 296.2-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olmaması;
7. məhkəməyədək icraat materialları ilə tanış etmə vəzifəsinə dair müvafiq olaraq Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 284-286, 288 və ya 296.3.1-ci maddələrinin tələblərinin pozulması;
8. məhkəməyədək icraatın ibtidai şəkildə aparılmasının məcburiliyinə dəlalət edən halların olmamasına baxmayaraq onun məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat şəklində təhqiqat formasında aparılması.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onu ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması barədə qərarla belə qərarın çıxarılması üçün əsaslar göstərilir.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onu ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarıldıqda o, prokurorluğa daxil olduğu vaxtdan istintaq müddəti əvvəllər aparılmış məhkəməyədək icraat zamanı hesablanmış müddətə əlavə olaraq hesablanır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 304-cü maddəsində məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialları qaydası göstərilmişdir.

Məhkəmənin hazırlıq iclasında aşağıdakıları müəyyən edildikdə məhkəmə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materialları üzrə icraatın dayandırılması haqqında əsaslandırılmış qərar çıxarır:

-təqsirləndirilən şəxs gizləndikdə və onun olduğu yer məlum olmadıqda;

-təqsirləndirilən şəxs onun məhkəmə baxışında iştirakını istisna edən ağır xəstəliyə tutulduqda;

-məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları üzrə icraat zamanı tətbiq edilmiş normativ hüquqi aktın Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına uyğunluğunun yoxlanılması ilə bağlı sorğu olduqda.

Məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları üzrə icraata xitam verilməsi

Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 305.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmənin hazırlıq iclasında Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 39-cu maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar müəyyən edildikdə məhkəmə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları üzrə icraata xitam verilməsi haqqında əsaslandırılmış qərar çıxarır.

Məhkəmənin hazırlıq iclasının nəticələrinə dair çıxarılan xüsusi qərar.

Məhkəmə Azərbaycan Respublikasının Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 307.1-ci maddəsinə əsasən hazırlıq iclasının nəticələrinə dair məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraat materiallarının baxılmasına xitam verilməsi və onun ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarılması haqqında qərarla yanaşı məhkəməyədək icraat zamanı Cinayət Prosesual Məcəlləsinin tələblərinin kobud surətdə pozulmasına yol vermiş şəxslər barəsində xüsusi qərar çıxarmalıdır. Məhkəmənin xüsusi qərarında onun məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materialları üzrə və kim tərəfindən çıxarıldığı qeyd edilməli, işin mahiyyəti, dəqiq olaraq Cinayət Prosesual Məcəlləsinin 300.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş kobud pozuntulardan hansı pozuntu və kimin tərəfindən yol verildiyi ətraflı göstərilməlidir.

Məhkəmə tərəfindən çıxarılmış xüsusi qərar təsir tədbirlərinin görülməsi üçün aşağıdakı şəxslərə göndərilməlidir:

-müstəntiq, təhqiqatçı və təhqiqat orqanının əməkdaşı barəsində tabeçiliyindən asılı olaraq Azərbaycan Respublikası müvafiq Mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının rəhbərinə;

-ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora və prokurorluğun müstəntiq barəsində Azərbaycan Respublikasının Baş Prokuroruna.

Məhkəmə qərarının ünvanlandığı vəzifəli şəxslər həmin qərar onlara daxil olduqdan sonra 30 (otuz) gündən gec olmayan müddətdə aşağıdakı hərəkətləri yerinə yetirməlidir:

-görülmüş tədbirlər barədə məhkəməyə məlumat vermək.

NƏTİCƏ

Böyük ictimai təhlükə törətməyən aşkar cinayətlər üzrə məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın aparma qaydasını əməl edilməsi pozuntular və cinayətkarlıqla effektiv mübarizənin zəruri şərtidir. «Məhkəmə, prokurorluq, polis və digər hüquq-mühafizə orqanlar qanunçuluq və hüquq qaydalarının gələcəkdə gücləndirilməsi, vətəndaşların qanuna, hüquq və mənafələrinin mühafizəsinin möhkəmləndirilməsi haqqında».

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında göstərilədiyi kimi qanunçuluğa ciddi əməl edilməsində əsil nümunə olmalıdırlar.

Azərbaycan Respublikasının 28 oktyabr 1999-cu il tarixli «Polis haqqında» Qanuna əsasən polis vəzifələrinin yerinə yetirilməsində dövlət orqanlarının yerli özünüidarəetmə orqanlarının və ayrı–ayrı şəxslərin iştirakını zəruri hesab edir. «Polis haqqında» Qanunun 10-cu maddəsinə əsasən:

1. Dövlət hakimiyyəti orqanları və yerli özünüidarəetmə orqanları polis öz vəzifələrini yerinə yetirməkdə kömək göstərməli.

2. Hər bir şəxs polisi öz vəzifələrini yerinə yetirməkdə kömək göstərə bilər. Polis üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirmək üçün heç kəsi əməkdaşlığa məcburi cəlb edə bilməz.

3. Hazırlanan, törədilən və ya törədilmiş cinayət barəsində xəbəri olan hər bir şəxs bu barədə polis məlumat verməlidir. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş hallarda bu məlumatların verilməsi cinayət məsuliyyətinə səbəb olur.

4. Polis əməkdaşı olmayan dövlət hakimiyyəti orqanlarının əməkdaşları Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə müəyyənləşdirilmiş qaydada ictimai asayişin və təhlükəsizliyini təmin olunması işinə cəlb edildikdə bu sahədə polisin vəzifələri onların da üzərinə qoyulur.

5. Belə olduğu halda polis əməkdaşları üçün nəzərdə tutulan hüquqi, maddi və sosial təminatlar onlara da şamil edilir.